

Шпигунки з притулку "Артеміда"

Про книгу

Ця книжка — перепустка у світ гостросюжетних пригод, шпигунських місій і небезпечних мандрів, де кожен день — це випробування на сміливість і силу духу, а здатність працювати в команді є чи не єдиним шансом на спасіння.

1907 рік. В одному з київських театрів стається сутичка. Поважний австрійський пан прилюдно звинувачує хлопчика-посильного в крадіжці. Без тіні страху підліток відкидає звинувачення, ще не підозрюючи, що це його перший іспит, запрошення в нове життя. Під зеленим картузом літній австрієць гер Фрідріх розгледів не лише перевдягнене дівчисько, а ще й потенційну вихованку для свого сирітського притулку — таємної школи «Артеміда», де готують професійних шпигунок.

Наталія Довгопол

Шпигунки

З

притулку

Артеміда

Наталя Довгопол

Шпигункі
з притулкы
«Артеміда»

2021

ISBN 978-966-982-470-7 (epub)

Жодну з частин даного видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Серія «Художня література»

Дизайнер обкладинки Михайло Присяжний

Електронна версія створена за виданням:

Довгопол Н.

Шпигунки з притулку «Артеміда» / Наталія Довгопол. — Х. : Віват, 2019. — 304 с. — (Серія «Художня література», ISBN 978-966-942-826-4).

ISBN 978-966-982-037-2 (укр.)

1907 рік. В одному з київських театрів стається сутичка. Поважний австрійський пан прилюдно звинувачує хлопчика-посильного в крадіжці. Без тіні страху підліток відкидає звинувачення, ще не підозрюючи, що це перший екзамен, перепустка в нове життя. Адже під зеленим картузом літній австрієць гер Фрідріх розгледів не лише перевдягнене дівчисько, а й потенційну вихованку для свого сирітського притулку — таємної школи «Артеміда», де готують професійних шпигунок.

УДК 821.161.2

© Довгопол Н. О., 2019

© ТОВ «Видавництво “Віват”», 2019

Пролог

Зала кафешантану¹ була наповнена тютюновим димом, галасом і дзвоном келихів. Сюди приходила невибаглива публіка, що не могла дозволити собі пити шампанське в ресторані готелю «Континенталь» або ж просто надавала перевагу легеньким пісенькам, смішним памфлетам і непристойним танцям. Не всім же Моцарта слухати, зрештою.

Тут були і купці, і дворяни зі своїми дамами, і густо розмальовані власниці жовтих квитків², два підпитих матроси й гурт веселих кадетів у білих кашкетах й уніформі. Хтось програвав партію в більярд у сусідній залі, а хтось розкладав на столі карти, сподіваючись отримати легкі гроші ще до початку вистави.

У найтемнішому закутку розташувалася компанія молодих людей, що могла б здатися дивною на тлі завсідників київських кубел гульби й пиятики. Відкинувшись на спинки стільців, тут сиділи дві зовсім юні панни, убрані в елегантні вечірні сукні й силуетами схожі на грецьких богинь, увінчаних квітчастими капелюшками з легкими вуальками, які затуляли верхню частину обличчя. Поряд, закинувши ногу на ногу, сидів їхній кавалер: миловидний молодик із незапаленою цигаркою в зубах, у чорному піджаку, жилетці й крилатому капелюсі, які носять хіба що на Дикому Заході.

Дівчата перешіптувалися між собою й тихенько хихотіли, час від часу кидаючи погляди на кадетів і сьорбаючи червоний лафіт³. А юнак байдуже замальовував щось у зошиті, лише зрідка зиркаючи в бік супутниць.

— Мірто, може, досить лафіту? — нарешті сказав він французькою, відкладаючи замальовки. — Тобі ж нас іще додому везти.

— Мсьє Поль, погодьтеся, я п'яна краще кермую, ніж ви тверезий.

Дівчина чарівливо всміхнулася, демонструючи великі білі зуби з прогалинкою між двома передніми. Та й сама вона була дорідна, висока й плечиста. Її пташиний ніс із горбинкою, смаглява шкіра й зібране ззаду кучеряве каштанове волосся видавали в ній грекиню.

Лише сині очі, що світилися м'яким теплим вогнем, свідчили про краплю північної крові в її родовому дереві.

— Божечки, як згадаю Смірну⁴, — зайшлася сміхом інша, прикриваючи долонею рот і підморгуючи Полю крізь мережану вуаль.

Друга панночка була азійтка, з ляльковим, ніби зробленим із порцеляни обличчям, на голову нижча від своєї статної подруги, тож разом вони становили досить кумедну пару.

— Люба моя Амелі, ти ж знаєш, що мсьє Поль не любить згадувати Смірну, — докірливо поглянула на колежанку Мірто, і вони обидві засміялися.

— У вас жарти, як у підлітків. Може, подорослішаєте нарешті? — позіхнув юнак, погано приховуючи посмішку. Вочевидь, пригода на Егейському морі справді була весела. — І що я тут роблю? Краще було б виспатися з дороги. Чи з мамою побачитися по шести роках...

— Ти, голубчику, супроводжуєш юних леді, які не можуть вийти у світ без кавалерів, бо їх вважатимуть за повій, — зауважила азійтка Амелі.

— Цю й так усі за повію вважають, — кивнув у бік більярдної Поль.

Тієї миті вихор у пастельно-золотих тонах уже летів до їхнього столика, перетворюючись на білявку, щедро прикрашену блискучими браслетами та кольє.

— А що я вам казала! — радісно защебетала новоприбула. Її вкриті ластовинням обличчя пашіло від азарту. — Я виграла в покер аж три рублі! Три рублі! Це взагалі багато, Поль?

— Ну, так собі, — ліниво відповів юнак. — Але за лафіт заплатити зможеш.

— Пф-ф, — закотила очі білявка, гепаючись на стілець. — Чого б це я за вас платила?

Вони й не помітили, як з французької перейшли на англійську.

— Гей, хлопче! — покликала офіціанта білявка. Цього разу російською без тіні акценту. — Мені би білого рому.

— Баришня бажають чарку чи пляшку?

— А давайте пляшку! Як тут у вас кажуть? Гулять так гулять!

Нарешті лаштунки естради стали повільно розповзатися. Оркестр загравав популярну портову мелодію, і на сцену вибігли танцівниці в

підстрілених спідницях і смугастих панчохах.

— Слухайте, мені так весело, зараз сама до них на сцену полізу! — знову озвалася білявка, разом вихиливши чарку рому й відстукуючи ритм підборами вишуканих бежевих черевичків.

— Тримайте цю божевільну, бо ще, бач, полізе, — кивнула головою в її бік Амелі. — Глорія не вміє розважатися без скандалу.

— А ви взагалі розважатися не вмієте. Увесь вечір витріщаєтеся на тих кадетиків, а підійти що — духу не стане?

Білявка Глорія трухнула головою, і її волосся розкуйовдилось ще більше. Стрімко підвівшись, вона вже стояла біля столу, за яким випивали вихованці кадетського корпусу, що недавно повернулися в місто після літніх вакацій⁵.

— От чорт, — прошепотіла грекиня Мірто. — У мене погане передчуття.

— У мене теж, — підтвердила Амелі, переводячи погляд з Глорії, яка натхненно розмахувала руками, на кадетів, що раптом заіржали, мов коні, кидаючи зацікавлені погляди на дівчат. За хвилину троє з них уже прямували просто до їхнього кутка.

На вигляд молодикам у кашкетах не було й вісімнадцяти, але голови вони задирали високо, трималися гордовито. Їхній ватажок — рудий широкоплечий юнак, що виступив наперед, — одначе, не сміявся.

— Так це ти японка? — Він став просто перед Амелі, оцінюючи її поглядом.

— Припустімо, — неохоче озвалася дівчина, майже не розтуляючи на помаджених губ.

— Мій дядько загинув на війні з Японією! — голосно заявив він, перекрикуючи музику.

— Думаєш, його вбила я? Мені було щонайбільше шість років.

Японка говорила спокійно, відкинувшись на спинку стільця та знизу вгору позираючи на хлопця, який громадою нависав над нею.

— Що ж, і за гріхи батьків треба відповідати, — процідив крізь зуби він, ще нижче схиляючись над Амелі.

— Невже ти вдариш дівчину? — зі вдаваним острахом спитала Мірто.

— Я заберу борг інакше, — сказав кадет і, ухопивши Амелі за кругле підборіддя, припав до неї й поцілував.

Далі все відбулося так швидко, що конферансьє навіть не встиг закінчити свій короткий монолог.

Амелі знялася зі стільця. Її шовкове плаття ніжно-фіалкового кольору зашаруділо, капелюшок злетів із голови, відкриваючи порцелянове личко та ідеальну зачіску. Маленька азійтка швидким рухом прип'яла руданя до оббитої оксамитом стіни, однією рукою стискаючи горло, а другою назираючи на грудну клітку.

Глорія заплескала в долоні від захвату.

— Ну, нарешті ви теж розважилися! Але, Лі, чому ти завжди така нелагідна з чоловіками?

— Відпусти його, годі, — втрутився Поль, насуваючи на обличчя крилатого капелюха. Голос юнака був низький і хриплий, такий, що міг перекрити будь-який шум.

Амелі відпустила. Кадет закашлявся, а його товариші занепокоєно дивилися на тендітну японку, що так стрімко змусила їхнього друга замовкнути.

— Це тобі так просто не минеться, — просичав рудань, спідлоба зиркаючи на Амелі й розтираючи шию.

— Вона дочка японського посла, — підвівся з місця Поль, звертаючись до кадета. — Якщо хочеш більше проблем, то будуть тобі не лише прийоми кунг-фу, а й самураї з мечами.

Кадети позадкували та квапливо сіли на свої місця під гучні кпини товаришів.

— Який чудовий вечір! — піднесла чарку Глорія. — Шкода, що Поль знову попсував усю гульню.

— Хочеш погуляти? — вишкірилася японка. — То давай я тобі трохи патли повисмикую!

Вони стояли одна проти одної, ладні зчепитися. На вустах Глорії грала посмішка, а Лі міцно стиснула зуби.

— У тебе проблеми з хлопцями. Мені здається, чи ти їх досі панічно боїшся? Гадаю, з тебе ніколи б не вийшло справжньої гейші.

Амелі вже готова була забути, що вони в людному ресторані, а не в спортзалі на татамі, але Поль став між ними, розводячи руками.

— Думаю, нам краще розрахуватися й тихенько вийти на вулицю. Ми вже й так у центрі уваги.

Дівчата озирнулися й коротко кивнули. Замість того щоб слухати французький шансон, що лунав зі сцени, усі відвідувачі прикипіли поглядами до їхнього темного кутка. Навіть Глорія цього разу не протестувала. Вони поклали на стіл гроші та вже йшли до виходу, як юрба кадетів перегородила їм шлях. Цього разу їх було вже вдвічі більше.

— По-перше, — випалив рудань, — у нас давно вже немає японської амбасади.

— Я говорив про японського посла у Франції, дурнику, — парировав Поль, підморгуючи дівчатам, щоб рухалися до дверей. — Ти не замислювався, чому це японку звати Амелі?

Допоки рудань міркував, чиясь рука захопила Поля, хтось перекинув на кадетів стіл, і за мить уся четвірка вже бігла до виходу, збиваючи з ніг офіціантів та зачіпаючи капелюхи поважних купців.

Автівка стояла трохи далі, треба було пробігти вниз по схилу. Вишнева «Мінерва» тільки й чекала, доки заскочать у її шкіряні крісла. І пасажири щодуху мчали до неї, попри вузькі сукні та високі підбори. Тепер уже сміялися всі четверо, навіть Поль заходився сміхом, притримуючи чорний ковбойський капелюх. Аж раптом юнак врізався просто в патруль у темно-синій формі з золотим гаптуванням.

Кадети вибігли за ними, відрізаючи шлях до відступу.

— Усе гаразд? Чому пані вибігають із кафешантану? — запитав офіцер, обводячи поглядом знічених дівчат, що враз перестали сміятися, прикриваючи вуста долонями. — Можливо, ви забули заплатити? Чи ці браві бійці, майбутні нації, напосідають?

Кадети завмерли позаду, чекаючи лиха на свою голову.

— Поль, говори, — стукнула його ліктем Мірто. — Ти ж у нас кавалер.

Але Поль закляк із роззявленим ротом, вирячившись на молодого офіцера.

— Що, мсьє, вам навіть мову відібрало?

Глорія зметикувала перша.

— Перепрошую, пане офіцере, але мій дядечко маркіз наказав привезти мене додому до півночі.

Склавши губки бантиком, білявка посмикала служажу за рукав уніформи й додала:

— А вже чверть на першу, пане жандарме. Ви ж не хочете, щоб мій американський дядечко гнівався? І на мене, і на моїх друзів, а разом і на вас?..

Офіцер кинув прискіпливий погляд на Глорію, а тоді кивнув. Жандарми розступилися, даючи дорогу панянкам і Полью, який ніяк не міг отямитись.

— Рада, що поліція нас охороняє, — підморгнула білявка, пройшовши повз військових.

— Ми не поліція, пані. Ми жандарми, — приклав руку до кашкета офіцер. — Я штабс-капітан жандармерії, моє ім'я...

Але його ім'я потонуло в гуркоті мотору. Мірто натиснула на клаксон, сигналячи жандармам і кадетам. Дівчата помахали руками, Глорія надіслала прощальний повітряний поцілунок, і авто помчало геть від шумного й хмільного кафешантану.

— Що ти їм сказала, божевільна? — повернулася до Глорії Амелі. — Що ти нашептала тим кадетикам?

— Лише правду, сестро Лі, — поклавши руку на серце, серйозно мовила Глорія. — Сказала, що японка за крайнім столиком обожнює хлопців у формі, а підійти першою ніколи не наважиться.

— Я тобі зараз покажу хлопців у формі й синець під оком! — мало не вистрибнула з переднього сидіння азійтка.

Дівчата знову засміялися, згадуючи всі події того вечора, їхнього першого вечора в Києві. Лише Поль не сміявся.

— Поль, тут прямо? — запитала Мірто на повороті.

— Бери ліворуч, — відказав Поль, учепившись у шкіряне сидіння автівки.

— Чого в тебе таке похмуре обличчя? — подивилася на юнака в дзеркало заднього виду Мірто, повертаючи на Бібіковський бульвар⁶.

— Добре ж повеселилися, навіть попри дурні вибрики Глорії.

— Я б сказала — саме через дурні вибрики Глорії, — пролунало з заднього сидіння.

Поль зняв капелюха, скуйовдивши хвилясте русяве волосся зі стрижкою боб, розв'язав шийну хустину та мрійливо задивився на

далекій серп місяця. Якщо вгледітися, то можна було зрозуміти, що меланхолійний Поль ніякий не хлопець.

— Поль, ти що, упізнала того офіцера? — запитала Амелі. — Ти просто отетеріла перед ним. На тебе це не схоже.

— Угу, — лише й відповіла дівчина в чоловічому костюмі, не зводячи очей із неба. Тепер її голос уже не звучав так низько, як раніше. Окрім того, у ньому бриніли печальні нотки. — Мені здається, я з ним колись дружила.

— А він тебе, здається, не впізнав, — обійняла Поля за плечі Глорія. — Напевно, йому незвично бачити тебе в хлопчачій подобі...

— Ну, він і тоді думав, що я хлопчик. Може, я просто дуже змінилася? Мені було лише дванадцять, а йому сімнадцять. Він упадав за балеринами та хористочками...

— Він красунчик. Мені такі саме до вподоби. Глянеш на нього й одразу бачиш — герой!

Автівка заїхала у двір непоказного сірого будинку в районі Галицького базару⁷. Мірто паркувалася, Амелі наспівувала французьку пісеньку.

— До речі, — зненацька знову заговорила Поль. — Угадайте, як його звати?

— Якийсь Іван чи Миколай, — кинула Мірто.

— Васька.

— Олексій Степанович.

— Його звати Поль, — значуще звела брови дівчина в чоловічому костюмі, неспішно виходячи з машини.

На околиці міста було тихо. Тут чулися хіба що цвіркуни, собаче брехання й шарудіння їжаків у кущах.

Тільки-но дівчата залишили автівку, тихенько прокрадаючись у будинок, як на першому поверсі непоказного маєтку запалилося електричне світло. На поріг вийшли троє: старий і згорблений гер Фрідріх, за ним економка пані Марта, посивіла жіночка з м'якими рисами обличчя й добрими очима, і її син Олекса, кремезний хлопець напoxваті.

— Весело було? — буденно запитав гер Фрідріх, спираючись на костур, маківка якого була вирізьблена зі слонової кістки й мала форму лев'ячої голови.

Дівчата знічено потупилися.

— Ой, ви вже приїхали... — вихопилося в Амелі.

— Ми всього лише досліджували місто... — почала була виправдовуватися Глорія.

— Боюсь, ви проводили розвідку боєм. Як завжди, — похмуро озвався гер Фрідріх.

— А хіба не для того ви привезли нас сюди на практику? — не вгавала Глорія, беручись руки в боки.

— А хто вам сказав, що ви досі на практиці?! — Голос дідуса прокотився луною, та такий громовий, що холодок війнув спинами дівчат.

— Тобто?.. — самими губами прошепотіла Мірто. — Якщо ми не на практиці, то на нашому першому...

— ...завданні, — закінчив її речення гер Фрідріх. — Хіба наказ «тихенько сидіти вдома й носа надвір не потикати» такий незрозумілий для вас?

Дівчата зирнулися, а чоловік підійшов упритул до Глорії, принюхуючись до її дихання.

— Багато пили? Що ж, зараз перевіримо, хто випив більше. Ідіть, любі мої фрау, до підвалу. Ми з Олексою вже все для вас підготували.

Юначки, які ще чверть години тому були войовничими валькіріями⁸, глянули одна на одну й мовчки підкорилися старому. На ватяних ногах вони спустилися в підвал і тепер з острахом дивилися на мотузки, підвішені до стелі.

— Боже мильй, що ж ви цього разу придумали? — жахнулася білявка.

— Хто з вас перша? Глоріє, ти забагато базикаєш. Іди, серце, сюди.

— Це ж непристойно — демонструвати спідню білизну перед незнайомцями, — повела оком на Олексу дівчина.

— Та коли тебе це зупиняло? Підвішуй, — наказав дід Олексі, і Глорія повисла догори дригом, перехоплена попід щиколотки шкіряним ремінцем.

— Гер Фрідріх, справді, це вже занадто, — прошепотіла Амелі, розстібаючи верхній гудзик закритої сукні.

Той лише змірив її важким поглядом і наказав Олексі:

— Ця наступна.

За кілька хвилин уже всі четверо висіли головою вниз, демонструючи спідне й долаючи сильні потяги до блювоти.

— Підтримайте їм голови, як блюватимуть, пані Марто, — звернувся гер Фрідріх до економки, що без тіні емоцій спостерігала за подіями.

— Я дуже сердитий. Дуже. Але що вдієш — на завтра вони всі потрібні мені живими.

Сказав і вийшов із підвалу, залишаючи дівчат у компанії дебелих Олекси й мовчазної пані.

[1](#) Кафешантан — кав'ярня з естрадою для виступів переважно непристойного характеру; кабаре.

[2](#) Жовтий квиток — ліцензія на проституцію.

[3](#) Шато Лафіт — французьке вино, популярне в Російській імперії.

[4](#) Смірна — місто в Малій Азії, сучасний Ізмір, Туреччина.

[5](#) Вакації (*заст.*) — канікули. (*Прим. ред.*)

[6](#) Бібіковський бульвар — нинішній бульвар Тараса Шевченка в Києві.

[7](#) Галицький базар — нинішня площа Перемоги в Києві.

[8](#) Валькірії — войовничі напівбогині в скандинавській міфології.

I

Les enfants n'ont ni passé ni avenir et, ce qui ne nous arrive guère, ils
jouissent du présent⁹.

Жан де Лабрюйєр¹⁰, Характери й звички нашого часу

⁹ У дітей немає ні минулого, ні майбутнього. Зате, на відміну від нас, дорослих, вони вміють користуватися теперішнім (*фр.*).

¹⁰ Жан де Лабрюйєр (1645—1696) — французький письменник-мораліст.

Розділ перший

Невдала відпустка гера Фрідріха

Зима 1907 року була для гера Фрідріха часом відпустки, яку він сам собі організував. Такі відпустки він улаштовував украй рідко, бо просто не вмів відлежуватися під єгипетськими пальмами чи бодай півгодини всидіти в кав'ярні на Французькій Рив'єрі. Але похилий вік давався взнаки, суглоби боліли, а голова ладна була от-от вибухнути від сотні думок, завдань, планів і алгоритмів.

Йому радили податися в Будапешт на води¹¹ чи пожити кілька тижнів у буддійському храмі в Гімалаях, але гер Фрідріх уперто обрав Київ. По-перше, відносно недалеко від притулку: сів собі на потяг у Радивиліві, а встав на київському вокзалі. Ну, а по-друге, подейкували, що в гера Фрідріха в Києві лишилась пасія. Звісно, ніхто про це не говорив прилюдно, а якщо хто в притулку й згадував, то хіба що жартома.

Узагалі гер Фрідріх був настільки далекий від романтики, наскільки це можна було уявити. Сухенький дідок зі срібними шевелюрою, бакенбардами й вусами та завжди чисто виголеним підборіддям, набундючений і строгий, міг бути ким завгодно, та лише не коханцем. Так думали викладачі й учениці, проводжаючи його сани, що рухалися засніженою лісовою дорогою в напрямку залізничного вокзалу.

Гер Фрідріх натомість накрапав собі валер'янки з глодом і спробував поспати. Голова страшенно боліла, тож він твердо вирішив, що цього разу ні за які гроші не вляпається в жодну історію. Хоча б тиждень — якісь нещасні сім днів — він поживе лише для себе.

— Гер Фрідріх! — Порт'є відчинив двері театральної ложі перед австрійським паном. — Раді вас знову бачити! Мадам. — І він низько

вклонився супутниці гера Фрідріха.

Жінка густо почервоніла й увійшла в ложу. Про неї можна було з упевненістю сказати «звичайна»: середнього віку, середнього зросту, невизначено-тьмяного кольору волосся, вицвілі від часу й сліз очі, кілька зморщок на лобі та в кутиках очей.

— Я завжди ніяковію, коли з тобою. — Жінка накинула на плечі білу шаль, ховаючи під нею нову, привезену Фрідріхом із Відня сукню. — Як подумаю... У тебе в притулку всі дівчата — пишні кралі, молоді, розумні. Чому ти досі приїздиш до мене?..

Гер Фрідріх прокашлявся. Коли він був поряд із цією нібито звичайною жінкою, слова весь час застрягали в горлі.

— Скажи лише слово, і я заберу тебе в притулок. Одне твоє слово, Марто...

— Я на секунду відлучуся в дамську кімнату, — перервала його жінка, підводячись із крісла.

Старий зіперся обома руками на червоний оксамит перил. Він роздивлявся кришталеву люстру й золоті закрутки в оздобленні оперного залу. Балет «Коппелія», або, як його ще називали, «Красуня з блакитними очима», гер Фрідріх бачив уже тричі, але ще жодного разу не бував на ньому з Мартою. Він усміхнувся своїм легковажним підлітковим думкам. Правду кажуть, що волос сивіє, а дід дуріє.

Марта Перебий-Шовковська була заміжня. І десять років тому, коли вони тільки познайомилися в одеському порту, і тепер ця жінка була для нього недосяжна. Він міг зрідка писати листи, передаючи через таємних посильних, крадькома брати її за руку, раз на рік навідуючись до Києва, і мріяти про той час, коли Марта нарешті залишить остогидлого чоловіка, дрібного чиновника Південно-Західної залізниці та власника кількох прибуткових будинків.

Пірнаючи у водоспад думок, гер Фрідріх навіть не помітив, як задивився на хлопчину, що жваво рухався між рядами в партері. Хлопчику було не більше дванадцяти. Схоже, його тут добре знали, особливо молоді дворяни й офіцери, що пхали в його кишені мідяки з записками.

Гер Фрідріх вдоволено примружився. Його око було добре натреноване, тож він одразу збагнув, кому адресовані ті послання.

Збагнув він і інше: той хлопчик у зеленому картузі та картатій безрукавці насправді є дівчиськом. Справжнісіньким собі дівчиськом.

Пані Марта повернулася, незабаром почалася вистава. Білі шопенки балерин, що метеликами злітали в повітря, музика, що зачаровувала, рука Марти, що так покірно лежала в його руці, — усе це здавалося геру Фрідріху дивом, справжньою відпусткою, на яку він, безперечно, заслужив. Та все ж не міг викинути з голови дівча в зеленому картузі.

Ледве досидівши до кінця першого акту, гер Фрідріх спустився в буфет. Привід був дуже зручний, адже кожен поважний кавалер має пригостити даму в театрі шампанським і цукерками. Байдуже, що з його достатком він міг замовити хоч десять пляшок просто в ложу.

Не встиг поважний австрійський пан стати в чергу, як зеленувата тінь шмигнула між затягненими у фраки й атласні сукні театралами. Гер Фрідріх прислухався. У його віці здатність чути притупляється. Але якщо сорок років поспіль тренувати всі шість органів чуття, зокрема інтуїцію, то на старості літ почнеш помічати й те, чого не хотів би. Він же приїхав сюди відпочивати! Він у клятій відпустці, чорти б її взяли!

— Баришня ж прийняла перстень? Прийняла! То чого тепер заноситься? Прима-балерина! — почувся стишений голос з-за важкої оксамитової порт'єри. Скидалося, що вже немолодий дворянин палко вмовляв «хлопчика» влаштувати йому побачення з мадемуазель Талією, виконавицею партії Сванільди.

— Передай їй це, чуєш? Як там тебе кличуть, Живчик, чи що? Перекажи моїй дамі, що чекатиму її в «Шато де Фльор» після балету. Зрозумів, хлопчисько?

— Я зрозумів, а от ви мене ніяк не зрозумієте, — ледь стримуючи роздратування, відповів «хлопчик». Твердо так відповів, без викрутасів і остраху. — Кажу вам утретє: у пані Талії сьогодні мігрень! А їй із цією мігренню ще два акти танцювати. Наступного тижня вона радо з вами пообідає, випише вам контрамарку на черговий балет, але тільки не сьогодні, розумієте? Не сьо-го-дні. За вами пришлють.

Живчик вишмигнув у фойє і нишком, щоб не тривожити гостей, смикнув за рукав високого блондина в голубому велюровому костюмі, соваючи йому в долоню згорнений папірчик і зникаючи між людей. Блондин посміхнувся.

«То ось як київські балерини влаштовують собі побачення», — подумав Фрідріх і, ступивши кілька кроків слідом за «хлопчиком», ніби ненароком підставив йому під ноги костур.

Дитина спіткнулася, але втримала рівновагу. Тоді сивий дід, що мав такий вигляд, ніби от-от розвалиться, раптом схопив «хлопчиська» за комір і з силою жбурнув на підлогу.

— Що ти винюхуєш тут, малий? Чи, може, поважних людей оббираєш? Ану, покажи мені кишені? Ну ж, вивертай! Що я там побачу? Золотий годинник чи портмоне?

Миттєво звівшись на ноги, Живчик уклонився геру Фрідріху.

— Я посильний, пане.

— Посильний? І що ж ти посилаєш? Вивертай кишені, кажу!

— Не можу, пане. Це конфіденційно.

— Конфіденційно? А годинник у мене зник теж конфіденційно?

Навколо гера Фрідріха збирався натовп. Блондин у велюровому костюмі також підійшов, постояв кілька секунд, але нічого не сказав.

— Хочете — бийте мене, здавайте поліції, але я нічого не крав. Я посильний. А читати чужі листи — ницо й негідно, хай ви простий робітник чи сам князь, — різко відказав Живчик, стріляючи великими зеленавими очиськами.

— Добре, — раптом пом'якшав старий. — Якщо ти посильний, то влаштуй мені побачення з мадемуазель Талією.

Поважним жестом Фрідріх зняв із пальця перстень із рубіном, простягаючи дитині, але «хлопчисько» лише повів кирпатим носом.

— Пані Талії не личить червоне.

— Це не для пані. Це для тебе. Знаєш, скільки всього на цей перстень можна купити?

Посильний випростався й презирливо форкнув:

— Ви що, думаєте, усе на світі можна купити?

— А що ж не можна?

— Гідність, пане.

Піднявши з підлоги картуз, «хлопчисько» обтрусив його та повагом надів на голову. Пролунав перший театральний дзвінок. Оглядаючи натовп, що з цікавістю позирав на нього, «хлопчина» кинув ще один зневажливий погляд на гера Фрідріха, приклав руку до козирка на прощання та зник у лабіринті театральних коридорів.

Фрідріх сміявся. Він і незчувся, як хтось узяв його під лікоть.

— Що це було? — На нього дивилася бліда пані Марта. — Навіщо ти накинувся на цю дитину?

Чоловік відкашлявся, прикриваючи рукою рот. Юнацькі бісики грали в його вицвілих очах.

— Як тобі сказати... Одним словом, я обіцяв не працювати хоча б кілька днів, але, бач, не виходить. От ти підозрювала, що це мишеня — дівчинка?

На диво, пані Марта згідно закивала, зводячи на гера Фрідріха сумні сирі, мов вранішній туман, очі.

— Я знаю цю малу. Її звати Аня, вона дочка нашої квартирантки. Розумієш, її мама — колишня балерина. Залетіла від такого-от палкого шанувальника, що обіцяв золоті гори, а зрештою лишив її саму з дитиною. Стара мов світ історія. Лариска, квартирантка наша, була й сама ще зовсім дитям. Батьки її з Козятина, учителі обоє, така тиха, інтелігентна сім'я. Ця Лариска, слова нікому не кажучи, вирішила залишити дитину, народити й виховати. Ну, а з театру її, ясна річ, викинули... А ти що, хочеш цю дівчинку... завербувати?

— Вона задоросла, — зітхнув австріяк. — Скільки їй?

— Дванадцять.

— Так і знав. У нас є правило. Ми забираємо в притулок лише сиріт і лише не старших за десять років.

Пролунав другий дзвінок.

— Треба йти. А я так і не купив тобі шампанського.

— Пусте, — сказала Марта, нарешті відпускаючи його лікоть. — А знаєш, я думаю, вона й справді та, котру ти шукаєш.

— Можеш мене переконати? — примружився старий.

Пані Марта ледь помітно всміхнулася. Уперше за весь вечір.

— А що говорить твоє шосте чуття? — стишено запитала жінка. — Воно ж тебе ніколи не підводило.

— Марто, я ж не можу просто так порушити правила...

— Правила, які ти сам установив? Добре, якщо просиш тебе переконати, то зводи мене завтра на Мерингівську¹² в «Апполо».

— «Апполо»? Хіба це не пивничка? Щось на кшталт вар'єте чи кафешантану...

Марта кивнула, і знову ледь помітна усмішка з'явилася на її обличчі.

— А ти думаєш, я не буваю в таких низькосортних закладах?

— Та ні, я просто... — знітився гер Фрідріх. Уперше за багато часу він по-справжньому знітився.

Марта знала про нього так багато, як не знала жодна жива душа. Але вперше за десять років вона відчула себе його співницею, союзницею в його шпигунських справах. Уперше за тривалий час у її очах мигнув живий вогник, і вперше гер Фрідріх замислився над тим, що від самого початку Марту цікавила роль не так його коханки, як соратниці. Що ж, тоді відпустка точно скасовується.

Наступного дня гер Фрідріх сидів у досить пристойній ложі театру-вар'єте «Апполо», покашлюючи від тютюнового диму й спостерігаючи, як пані Марта вітається зі знайомими в партері. Тут, у закладі для середнього класу, було більше шансів скомпрометувати заміжню жінку. Та незабаром Марта впевненою ходою увійшла в його ложу й сіла поряд.

— Мене запитали, чому я тут.

— І що ж ти сказала? — примружив очі Фрідріх, зиркаючи з-під розлогих сивих брів.

— Правду: допомагаю австрійському вербувальнику знайти нові таланти для його театру.

— А в мене з'явився театр?

— Якщо твої панянки розігрують такі самі вистави, як і ти вчора у фойє опери, то чим це гірше від театру?

Її останні слова перервала гучна музика. Грали марш, і на сцені з'явилися танцівниці в закритих гусарських мундирах і вкорочених спідницях, що ледь прикривали коліна. Після них вийшов цілий циганський хор, виконуючи «Мой костёр в тумане светит»¹³, потім якийсь розмальований і зовсім не смішний клоун намагався загравати з присутніми дамами. Була приборкувачка пітона, дві спеціально запрошені американські танцівниці підкидали догори ноги в канкані, конферансьє з мавпочкою на плечі проводив конкурс краси серед присутніх, а памфлетист висміював недоліки буржуазного суспільства.

Коли велика й огрядна пані затигнула «Ой я дівчина Полтавка, а зовуть мене Наталка...» і пробило північ, витривалому геру Фрідріху терпець урвався.

— Я її весь вечір виглядаю. Де це дівча, що завдає мені стільки клопоту й душевних мук?

Пані Марта з осудом поглянула на супутника.

— Ви довіряєте мені, гер Фрідріх?

Під тим поглядом, сповненим ніжності й не баченої ним раніше жіночої сили, Фрідріх здався. Він відкинувся на спинку крісла й перестав чекати. І тієї ж миті з-за лаштунків під грим оплесків впливла підвішена до стелі гойдалка. На ній, підібгавши одну ногу під себе, а другу звисивши, сидів сумний П'єро в чорно-білому костюмі-трико. Маленька сльоза була намальована на лівій щоці загримованого обличчя. Оркестр загравав Вівальді, і П'єро на гойдалці зарухався в такт музиці.

— Це вона? — затамувавши дух, прошепотів гер Фрідріх.

— Вона.

Від Ані не можна було відвести очей. Здавалося, у цього створіння не було кісток. Дівчинка легко перекидалася на гойдалці, робила сальто й, прогинаючись назад, діставала пальцями ніг до носа. Кожен її рух був виважений до дюйма — один прорахунок, і лежати їй, скаліченій, на дерев'яному помості. Але Аня знала, що робила. Її погляд чіпляв глядачів, і гер Фрідріх помітив, як історія нещасного П'єро примусила не одну панянку в залі нишком утирати очі.

— Ти мене переконала, — лише й спромігся сказати гер Фрідріх, усміхаючись і щосили плескаючи в долоні разом із залом. — Це пташеня мусить приєднатися до нашої зграї.

Аня витирала грим перед дзеркалом, коли до неї підійшла стурбована мама, досі одягнена в блискучий корсет і короткі рожеві панталони, у яких танцювала останній номер. Лариса взяла дочку за плече.

— Живчику, із нами хоче поговорити один пан... Він каже, що ти вчора поцупила в нього золотий годинник. Це правда?

— Мам! — обурено кинула мала.

Та так голосно, що вся гримерка повернула голову.

— Ти ж знаєш, я ніколи не візьму чужого, — уже тихіше проговорила дівчинка, закусуючи губу.

Цей чоловік прийшов її шантажувати. Він хоче, щоб Аня звела його з пані Талією. Такий старий і сивочолий, а туди ж! Дівчинка гнівно стиснула кулаки, намірившись тікати, але в гримерку вже заходив власник театру, довготелесий Степан Олегович, ведучи під руку того самого сивого іноземця з костуром.

— Може, у вас є окремих кабінетик? — ласкаво попросив дід, укладаючи в руку власника кілька монет. — Приведіть туди цього Живчика, а заодно й матусю.

— Що ж ти за дитина така! — замахнувся на Аню неповороткий Степан Олегович, вчасно стримуючи широку долоню. — Ідіть разом, отак, як є, у гримі, ідіть. І в корсеті своєму страмному. Може, хоч так пощади в пана за своє байстря випросиш. Не мені тебе вчити. — Він смачно ляснув Ларису по сідниці.

— На моєму «байстряті» увесь твій поганий театр тримається! Теж мені, учитель плішивий! — випалила обурено Лариса, беручи за руку дочку та зникаючи за дверима в кабінет.

Тут палахтіла гасова лампа, підсвічуючи оббиті дешевими жовтуватими шпалерами стіни й невибагливий гарнітур: стіл, диван і два стільці з горіхового дерева.

— Бачу, у театрі вас не дуже жалують, — буденно сказав гер Фрідріх, сідаючи на скрипучий диван. — І ви теж сідайте. Чув у вас хороше таке прислів'я: «У ногах правди нема». Ніколи не розумів його, доки клятий артрит не замучив.

Попри запрошення, мама з дочкою так і стояли навпроти старого, не наважуючись присісти: Аня в чорно-білому трико з напівзмитим гримом і Лариса, усипана блискітками, із величезним страусовим пером, що недоладно стирчало з її завитого русявого волосся.

— Скажи мені, Живчику... Чи краще звертатися до тебе якось інакше? Аня? Анничка? — Старий лукаво примружився. — Скажи, чи ти вмєєш читати?

— До чого ці питання? — втрутилася мама, виступивши наперед дочки й затуляючи її собою.

— А до того, шановна Ларисо Павлівно, що я фундатор і почесний опікун притулку. Можете називати його школою для талановитих

дітей.

— Я ніколи не ходила до школи, — розгублено відповіла Аня. — Читати я вмію, але пишу дуже погано... Не думаю, що я талановита. — Аж раптом додала: — І я все одно не влаштую вам побачення з пані Талією! Хіба що вона сама захоче...

— Присядьте! — перервав її австрієць. — Випийте води й підготуйтеся до того, що я вам скажу. Мене звати гер Фрідріх. Двадцять років тому я заснував притулок «Артеміда» — розвідувальну школу для дівчаток. Ми не якась там благодійна організація. Ми комерційна структура, незалежна від держав, непідконтрольна урядам. «Артеміда» навчає дівчат усього, щоб стати першокласними шпигунками, а по закінченню навчання укладає договір на десять років. Це означає, що...

— Я розумію, що це означає, — перервала старого Лариса. — Якщо ви візьмете до себе Аню, я до кінця віку молитиму за вас Божу Матір, я...

— Мамо! Що ти кажеш, мамо?!

Лариса опустила на коліна, складаючи на грудях руки, і Фрідріху навіть довелося самому підвестися й підняти її на ноги, а відтак змусити випити цілих дві склянки води.

— Заберіть її... Заберіть її чимдалі звідси, — усе ще жебоніла жінка.

— Мамо, чому ти мене спроваджуєш?

— Розумієте... — Не зважаючи на протести дочки, Лариса й далі зверталася до гера Фрідріха, хапаючись за поли його одягу. — Розумієте, вона вже не дитина. Підліток. Майже дівчина. Вона не зможе довго вдавати із себе Живчика, ні в оперних коридорах, ні на сцені. А далі що? Пристойній панянці не личить вигинатися змією в сажні¹⁴ над сценою. Підмости кабаре такі хиткі, невитривалі. Циркова слава, мов свічка, спалахне й загасне, і незчуєшся, як із зірки перетворишся на дворову дівку.

— Анничко, — вислухавши матір, звернувся до дівчинки старий. — Потрапивши в «Артеміду», тобі доведеться забути про своє звичне життя. Ти зникнеш із цього світу без прощань і будь-яких пояснень. Просто завтра тебе вже не буде, а твоя матуся подасть заяву в поліцію про зникнення. Пізніше вони винесуть вердикт: пропала безвісти,

потонула в Дніпрі, втекла в Канаду на заробітки... Аня Гаєвська щезне назавжди, як і Живчик, як і сумний П'єро. А десь далеко, за багато миль звідси, з'явиться інша дванадцятирічна дівчинка, під іншим ім'ям, із паспортом іншої країни, кругла сирота, прийнята в притулок «Артеміда».

— Чи зможу я, — Аня важко проговорювала кожне слово, ніби то були не слова, а рибні кістки, що застрягли в горлі й до крові роздирали його зсередини, — ще коли-небудь побачити маму?

— За правилами, ти маєш розірвати будь-які стосунки зі своєю сім'єю. Але для тебе я зроблю виняток. Ти зможеш побачитися з мамою, але тільки після закінчення школи й після першого успішно виконаного завдання...

— Скільки часу для цього потрібно? — нетерпляче випалила Аня.

— Для кого як. Котрась отримує перше завдання вже в шістнадцять, а котрась ще й у двадцять не готова.

— Вісімнадцять.

— Що?

— Я отримаю своє перше завдання у вісімнадцять. І успішно його виконаю.

Лариса розридалася, знову опускаючись на коліна та обіймаючи свою тендітну Анничку. Туш затікала в ранні зморшки на ще зовсім молодому обличчі жінки, розмазувалася чорно-білим костюмом доньки.

Міський годинник пробив першу ночі.

— Уже час, — тихо сказав гер Фрідріх, беручи за руку Аню, яка стояла знерухомлена і з кам'яним обличчям, на якому не було жодної сльози.

— Мамочко, дочекайся мене. Не хворій, хоч раз на тиждень їж м'ясо. Провідуй зрідка пані Талію — ти ж знаєш, вона дуже нещасна. І не хвилюйся. Я повернусь.

[11](#) На води — ідеться про курорт з мінеральними або термальними джерелами.

[12](#) Мерингівська вулиця — сучасна вулиця Марії Заньковецької в Києві.

[13](#) «Мое багаття у тумані світить» (рос.) — популярний циганський романс.

[14](#) Сажень — давня східнослов'янська міра довжини, що від 1835 року дорівнювала 2,1336 метра. (Прим. ред.)

Розділ другий

Догори дригом

Висіти догори дригом після такої кількості випитого — це дуже сумнівне задоволення. Решту дівчат уже знудило, Аня досі терпіла.

— Тітко Марто, він що, нас до ранку так триматиме? — заканючила вона, відчуваючи, як терпнуть ноги, а до голови приливає кров. — Божевільний стариган! А ви йому потураєте! Ви ж бачите, що гер Фрідріх не в собі. Роки беруть своє...

— Анничко, наше давнє знайомство тебе не врятує. Не варто вдаватися до панібратства, щоб позбутися покарання, — спокійно сказала Марта, улаштовуючись на табуретці поряд із сином. — Справедливого, до речі.

— Анничка? О-хо-хо, то он як тебе колись звали, Поль! — зареготала Глорія. — Боже милий, не можу більше сміятися. Уже живіт болить.

— А якого біса ти взяла собі ім'я Поль? На честь покинутого друга? — утрутилася Амелі. — І звідки ви знайомі з пані Мартою?

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ